

Programmabegroting 2022

15-11-2021

Risico's en weerstandsvermogen

Financieel strategisch adviseur: K. Deutekom

Omschrijving

Sinds 1 januari 2004 verplicht het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) provincies en gemeenten tot het maken van een paragraaf weerstandsvermogen in de programmabegroting en de jaarrekening. Deze paragraaf moet tenminste bevatten:

- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;
- een inventarisatie van de risico's.

Conform het BBV, artikel 11:2, moeten wij vanaf 1 januari 2016 ook de volgende zes kengetallen verplicht opnemen in paragraaf weerstandsvermogen van de programmabegroting:

1. netto schuldquote;
2. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
3. solvabiliteitsratio;
4. grondexploitatie;
5. structurele exploitatieruimte;
6. belastingcapaciteit.

In het kader van financieel toezicht zijn nog geen landelijke normen beschikbaar. Dit is de aanleiding waarom de toezichthouder vooralsnog geen gebruik maakt van deze normen om te bepalen hoe wij presteren op de betreffende onderdelen. Mocht er alsnog een landelijke normering komen, dan zal de toezichthouder zich daarbij aansluiten.

Beleid omtrent weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente financiële tegenvallers kan opvangen zonder dat het bestaande beleid moet worden gewijzigd. Het geeft inzicht in de robuustheid van de financiële positie van de gemeente.

Bij het weerstandsvermogen wordt onderscheid gemaakt in structureel en incidenteel weerstandsvermogen.

Inschatting risico's

Voor een goede bedrijfsvoering moeten we weten welke risico's (en kansen) wij hebben en hoe wij deze risico's kunnen beheersen. Ter bepaling van het benodigde weerstandsvermogen hebben we inzicht in het risicoprofiel nodig.

Middels een inventarisatie zijn de risico's verzameld. Belangrijk daarbij is te onderzoeken welke beheersmaatregelen zijn genomen of alsnog genomen moeten worden.

Ook bij de inventarisatie van de risico's maken we onderscheid in structurele en incidentele risico's. Daarbij wordt aangegeven wat het (maximaal) verwachte risicobedrag is en maakt de vakafdeling een inschatting over de kans van voordoen. We houden daarbij onderstaande inschattingspercentages aan.

Score	Risicokans	Gemiddelde risicokans
1. Laag	0% - 20%	10%
2. Matig	20% - 40%	30%
3. Gemiddeld	40% - 60%	50%
4. Hoog	60% - 80%	70%
5. Zeer Hoog	80% - 100%	90%

Omdat de kans dat een risico zich daadwerkelijk voordoet slechts globaal is aan te geven wordt met een variatiebreedte van 20% gerekend.

Het verwachte (maximale) risicobedrag en de kans op voordoen leiden tot een gewogen risicobedrag.

Weerstandscapaciteit

Om het weerstandsvermogen te bepalen wordt het totaal van de gewogen risicobedragen afgezet tegen de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden van de gemeente om niet begrote kosten te dekken. Ook hier weer wordt onderscheid gemaakt in structurele en incidentele weerstandscapaciteit.

- Incidentele weerstandscapaciteit

• Algemene reserve

Voor de berekening van het weerstandsvermogen hebben we de stand van de Algemene Reserve op 1 januari aangepast met de onttrekkingen/dotaties waarvan we weten dat die plaats gaan vinden.

• Risicoreserve

De gemeente Diemen heeft een deel van de Algemene Reserve, € 5 miljoen, apart gezet voor het opvangen van incidentele risico's.

• Reserve grondzaken

Bij de vaststelling van de Jaarrekening 2016 is de 'Reserve grondzaken' gevormd. Uit deze reserve kunnen, in eerste instantie, de risico's uit grondexploitaties verrekend worden.

• Begrotingssaldo incidenteel

Ook het incidenteel verwachte begrotingssaldo telt mee bij de bepaling van het incidentele weerstandsvermogen.

- Structurele weerstandscapaciteit

• Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit is de ruimte die nog mogelijk is voor een tariefsverhoging OZB alvorens men toe kan treden als artikel 12 gemeente. Men wordt artikel 12 gemeente wanneer een gemeente de eigen financiële huishouding niet meer rond krijgt en een beroep moet doen op extra gelden. Een gemeente wordt als het ware onder curatele gesteld.

• Stelpost onvoorzien

Het budget voor onvoorzien is gebaseerd op het aantal inwoners. Deze stelpost is structureel in de begroting opgenomen en dient ter dekking van onvoorziene uitgaven.

• Begrotingssaldo structureel

Het structureel verwachte begrotingssaldo telt mee bij de bepaling van het structurele weerstandsvermogen.

Weerstandsratio

Het totaal aan gewogen risico's wordt afgezet tegen de weerstandscapaciteit. Dit leidt tot de bepaling van een weerstandsratio. Met behulp van de hierna volgende tabel beoordelen we de ratio van de gemeente Diemen. Deze normtabel is ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau Risicomanagement (NAR).

Weerstandsratio	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$> 2,0$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$< 0,6$	Ruim onvoldoende

Resultaten risico analyse

De risico's zijn te onderscheiden in structurele en incidentele risico's.

Voor structurele risico's moet de dekking gevonden worden in een permanente oplossing in de vorm van een voorziening, verzekering of een afdoende beheersmaatregel. Daarnaast zijn er nog risico's binnen de begroting die niet te kwantificeren zijn. Deze risico's zijn apart inzichtelijk gemaakt.

De risico's beschrijven we kort. Daarbij geven we aan of het een nieuw of een bestaand risico betreft. In de hierna volgende tabel zijn alle geïnterpreteerde risico's in beeld gebracht.

Volgnr.	Risico-omschrijving	Verwacht (maximaal) risicobedrag	Kans op voordoen	Status
Incidentele risico's				
1.	Holland Park	1.360	Matig	Bestaand
2.	Plantage De Sniep	355	Gemiddeld	Bestaand
Subtotaal incidentele risico's		1.715		
Structurele risico's				
3.	Herijking verdeling algemene uitkering in 2023	1.800	Zeet Hoog	Bestaand
4.	Hogere kosten jeugdzorg	960	Zeet Hoog	Bestaand
5.	Urentoerekening naar projecten	900	Laag	Bestaand
6.	Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten (BUIG)	600	Gemiddeld	Bestaand
7.	Leerlingengroei Diemen	250	Hoog	Bestaand
Subtotaal Structurele risico's		4.510		
Totaal		6.225		
Niet kwantificeerbare risico's				
8.	Coronacrisis / economische recessie			Bestaand
9.	Fiscale wijzigingen			Bestaand
10.	Marktontwikkeling aanbestedingen investeringen			Bestaand

Incidentele risico's

1. Holland Park

Risicobedrag € 1.360.000

Nadere omschrijving risico:

- Holland Park faciliterend

Het berekend risicobedrag is geschat op € 0,66 miljoen. Het gaat om het saldo van de gemaakte plankosten en de overige voorbereidingskosten die in het kader van de faciliterende planvoorbereiding Holland Park zijn gemaakt en nog moeten worden verhaald op huidige en toekomstige ontwikkelende partijen.

- Grondexploitatie Holland Park West

De grondexploitatie *Holland Park West* is 31 mei 2018 vastgesteld en bij de actualisatie van de grondexploitatie (zie daarvoor het MPG 2020 bij de Jaarstukken 2020), is een zo goed als mogelijke inschatting gemaakt van het resultaat en de doorlooptijd van het project. In de geheime bijlage van de geactualiseerde grondexploitatie is tevens ook een kansen- en risicoanalyse toegevoegd met een overzicht en toelichting van alle kansen, risico's en beheermaatregelen opgenomen, die zich kunnen voordoen in Holland Park West. Het berekend risicobedrag is geschat op € 0,57 miljoen.

- Grondexploitatie Nieuwe locatie tankstation Provinciale weg

Hetzelfde geldt voor de grondexploitatie *Nieuwe locatie tankstation Provinciale weg*. Deze is 21 juni 2019 vastgesteld en bij de actualisatie van de grondexploitatie (zie daarvoor het MPG 2020 bij de Jaarstukken 2020), is de kansen en risico analyse opgesteld. Het berekend risicobedrag is geschat op € 0,16 miljoen.

Daarnaast is als uitkomst van de onderhandeling met BP over de sanering van het oude tankstation aan de Bergwijkdreef een belangrijk risico ingeboekt bij de Jaarstukken 2018 en bestendigt bij de Jaarstukken 2019 en Jaarstukken 2020. Het saldo van de schadeloosstelling van ca. € 1,6 miljoen is reeds voorzien in verliesvoorziening van de Reserve Grondzaken en wordt bij deze Jaarstukken 2020 verrekend.

Eventuele resterende gemeentelijke kosten komen ten laste van de grondopbrengsten die door de gemeente in dit gebied gerealiseerd moeten worden op de eigen gemeentelijke grondposities. Uiteindelijk is het streven om budgetneutraal te eindigen. Op dit moment is dat ingeschat als ruimschoots haalbaar (mede als gevolg van de verwachte grondverkoop Holland Park West), maar in de komende jaren zouden zich mogelijk situaties kunnen voordoen die de haalbaarheid verminderen. De inpassingen van (maatschappelijke) voorzieningen, het realiseren van een deels (sociaal) woningbouwprogramma, marktconjunctuur en duurzaamheidsambities hebben hierop hun invloed.

Beheersmaatregelen:

Door externe partijen te faciliteren en de verbindende schakel te zijn, stimuleren we het particulier initiatief in de gebiedsontwikkeling. We hebben inmiddels meerdere overeenkomsten gesloten met meerdere projectontwikkelaars die een groot gedeelte van het gebied herontwikkelen (namelijk Diemervijver en Holland Park). Deze overeenkomsten regelen een exploitatiebijdrage, waarin impliciet ook de reeds gemaakte en te maken gemeentelijke voorbereidingskosten en incidentele investeringskosten zijn betrokken. Een

deel van de bijdrage is inmiddels in rekening gebracht. In de komende jaren moet het overige deel ontvangen worden. Toekomstige particulieren van nog te ontwikkelen locaties in Holland Park Zuid zullen op vergelijkbare wijze moeten bijdragen in de gemeentelijke kosten.

2. Plantage de Sniep

Risicobedrag € 355.000

Nadere omschrijving risico:

Bij de meest recente actualisatie van de grondexploitatie van Plantage de Sniep, zie daarvoor de Meerjarenprognose Grondexploitaties (MPG) bij de Jaarrekening 2020, is een zo goed als mogelijke inschatting gemaakt van het resultaat en de doorlooptijd van het project. In de geactualiseerde grondexploitatie is tevens ook een kansen- en risicoanalyse toegevoegd. Bij de voorbereiding en realisatie van grootschalige projecten spelen tal van projectspecifieke onzekerheden en nader te onderzoeken of af te spreken onderdelen een rol. De kansen- en risicoanalyse geeft inzicht in deze onzekerheden die mogelijk kunnen optreden. Hierbij is het streven om eventuele risico's met een negatieve financiële impact proberen te voorkomen en of te beheersen. In het MPG is een overzicht en toelichting van alle kansen, risico's en beheermaatregelen opgenomen, die zich kunnen voordoen in Plantage de Sniep.

Beheersmaatregelen:

De afgelopen tijd is reeds nadrukkelijker op kosten gestuurd en zijn diverse maatregelen genomen om 'zuinig' te werken. Deze werkwijze zal worden vervolgd. Tegenvallers zijn, bij langer lopende projecten, echter nooit helemaal te vermijden.

Het belangrijkste risico is:

Door een ongunstige fasering van de bouwplots moeten er wellicht tijdelijke maatregelen genomen worden, moeten er omleidingsroutes plaatsvinden en moeten wellicht bepaalde straten opnieuw bestraat worden. De bouwplot van Deelplan R is bijvoorbeeld nog niet in ontwikkeling, terwijl de straten er naartoe al opnieuw worden ingericht (geschatte kosten € 87.500).

Structurele risico's

3. Herijking verdeling algemene uitkering in 2023

Risicobedrag € 1.800.000

Nadere omschrijving risico:

Al enige jaren onderzoekt het Rijk een nieuwe wijze voor de verdeling van het Gemeentefonds. De minister van Binnenlandse Zaken meldt in een brief aan de Tweede Kamer dat met die herijking wordt gestreefd naar een globale verdeling, die aansluit bij de verschillen in kosten van gemeenten en bij de verschillen in inkomsten die gemeenten zelf genereren. Even zo lang staat de herverdeling van het Gemeentefonds als 'niet te kwantificeren' risico in de begroting opgenomen.

Er is onderscheid te maken in drie grote wijzigingen.

Ten eerste de wijziging van de maatstaven voor het reguliere deel van het gemeentefonds. Op basis van de cijfers 2017 zijn diepgaande analyses gemaakt en is een voorstel neergelegd in een rapport.

De tweede wijziging betreft de verdeling van het gemeentefonds voor de kosten binnen het sociaal domein. Bijstandsverlening telt hier niet bij mee, daar ontvangen we een specifieke doeluitkering voor (BUIG). Ook hiervoor is aan de hand van een uitgebreide analyse op de cijfers 2017 een voorstel neergelegd.

De derde wijziging betreft de verrekening van de eigen inkomsten van de gemeente. Dit betreft vooral de verrekening van de potentiële belastingopbrengsten van een gemeente.

De drie wijzigingen leveren een financieel effect op. De berekeningen worden op macro-economisch niveau uitgevoerd. De effecten per gemeente kunnen hierdoor onderling behoorlijk afwijken. Als vangnet is daarom een maximaal effect berekend. De herverdeling van het fonds mag per jaar niet meer dan € 15 per inwoner nadelig verschil opleveren.

De eerste uitkomsten van het onderzoek hebben al veel ophef veroorzaakt bij een groep nadeelgemeenten uit Groningen en Friesland. Dit heeft ertoe geleid dat de invoering van de herverdeling een jaar is doorgeschoven naar 2023. Bovendien waren de eerste berekeningen gebaseerd op de cijfers uit 2017. Dezelfde berekening is ook gemaakt op basis van de cijfers 2021.

Op 12 augustus 2021 hebben de fondsbeheerders de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) geïnformeerd over de uitkomsten van de actualisatie van het voorstel voor de nieuwe verdeling van de middelen in het gemeentefonds. Het belangrijkste doel van de actualisatie is om te bezien of het voorstel voor het nieuwe verdeelmodel de ontwikkeling over de tijd goed volgt. De actualisatie geeft geen aanleiding om het voorgestelde verdeelvoorstel voor de verdeling van de middelen in het gemeentefonds te herzien.

De uitkomsten van deze actualisatie betreffen nog steeds voorlopig verwachte effecten. Na definitieve besluitvorming over de invoering van het verdeelvoorstel zal met de dan bekende gegevens nog een actualisatie plaatsvinden naar 1 januari 2023, dat is het beoogde moment van invoering van de nieuwe verdeling. Deze laatste actualisatieslag zal inzicht geven in de definitieve herverdeeleffecten voor gemeenten.

Uit het nu voorliggende voorstel heeft Diemen een nadelig effect van € 62 per inwoner (grofweg € 1,8 miljoen structureel nadelig effect). De nieuwe verdeling wordt stap voor stap ingevoerd, zodat gemeenten voldoende tijd hebben om zich aan de nieuwe financiële situatie aan te passen. Gezien de ontwikkelingen in de gemeentelijke financiën, kiezen de fondsbeheerders ervoor de herverdeeleffecten te maximeren op € 60 per inwoner over een periode van vier jaar, oftewel € 15 per inwoner per jaar. Dit geldt zowel voor gemeenten met een negatief herverdeeleffect als voor gemeenten met een positief herverdeeleffect. Zoals het nu uitziet zal Diemen in de periode 2023 tot en met 2027 structureel jaarlijks € 4,5 ton minder Rijksmiddelen ontvangen. Dit zal de komende jaren grote invloed hebben op ons voorzieningen- en ambitiesniveau.

Tenslotte nog een belangrijk aandachtspunt. De herverdeling van het gemeentefonds gaat uit van een onveranderde grootte van het Gemeentefonds. Wanneer het Rijk besluit tot een toevoeging of juist bezuiniging van het fonds heeft dat ook nog effect. Deze effecten zijn bij de herverdelingsberekeningen niet mee genomen.

Beheersmaatregelen:

We houden nauwlettend de ontwikkelingen op het gebied van de herijking bij door deel te nemen aan bijeenkomsten van het Ministerie en de VNG. De beïnvloeding is beperkt omdat dergelijke besluiten vooral op macro-niveau worden afgewogen. Desalniettemin hebben de portefeuillehouders financiën van de DUO-gemeenten (allemaal nadeelgemeente) actie ondernomen en een brief naar de Fondsbeheerder geschreven.

Deze financiële 'donkere wolk' heeft grote impact op ons financieel meerjarenperspectief en zal invloed hebben op het ambitieniveau van vooral de nieuwe gemeenteraad en college van burgemeester en wethouders.

4. Hogere kosten jeugdzorg

Risicobedrag € 960.000

Nadere omschrijving risico:

De structurele kostenoverschrijding bij de gemeente Diemen op het terrein van specialistische jeugdhulp is voor een groot deel te verklaren door de volgende oorzaken:

- de landelijke bezuinigingen op jeugdhulp,
- een toename van het aantal cliënten (onder andere door het achterblijven van uitstroom en meer instroom),
- een toename van de complexiteit van de problematiek bij jeugdigen (bijvoorbeeld vechtscheidingen),
- langere duur van trajecten,
- hogere kosten van trajecten,
- een toename van het aantal jeugdigen dat voorheen binnen de Wet Langdurige Zorg, Wet maatschappelijke ondersteuning of Kinderopvang werd geholpen
- en een toename van het aantal jeugdigen in Diemen.

Landelijke ontwikkelingen

Naar aanleiding van de landelijke tekorten heeft adviesbureau AEF in opdracht van enkele ministeries een onderzoek uitgevoerd naar de aard en omvang van de tekorten binnen specialistische jeugdhulp. Uit dit onderzoek 'Stelsel in groei' blijkt dat gemeenten in 2019 € 1,6 tot € 1,8 miljard meer uitgegeven aan jeugdzorg dan ze daarvoor van het Rijk kregen. Belangrijke oorzaken die worden genoemd zijn: achterblijvende uitstroom, hogere kosten per jongere en langere duur van trajecten. Het betreft hier macro-economische berekeningen en er wordt geen rekening gehouden hoe individuele gemeenten al dan niet al extra middelen voor de jeugdzorgkosten beschikbaar hebben gesteld. In de afgelopen jaren heeft Diemen op basis van de werkelijke realisatiecijfers al meer dan € 3 miljoen extra middelen beschikbaar gesteld.

Het Rijk verwachtte kostenbesparing met de transitie van de Jeugdwet. Gemeenten zouden door dichter bij de inwoner de jeugdhulp te organiseren efficiënter ondersteuning kunnen verlenen. De decentralisatie ging daarom ook gepaard met 15% bezuiniging. Echter, de wet bevat prikkels die juist tot kostenverhoging leiden, zo blijkt uit het onderzoek. Zo kan een van de pijlers 'doen wat nodig is' leiden tot langere en duurdere trajecten. De stevige inzet die de wet vraagt op 'er eerder bij zijn' en meer ruimte voor professionals leidt eveneens niet tot kostenbesparing. Ook blijkt investeren in preventie niet tot minder kosten binnen specialistische jeugdhulp te leiden. En tot slot leidt integraal werken tot passender zorg, maar lang niet altijd tot een kostenbesparing, en zeker niet binnen de Jeugdwet.

Naar aanleiding van de landelijke tekorten heeft het kabinet de incidentele tegemoetkoming voor de periode 2019 tot en met 2021 verlengd door eenmalig aanvullend € 300 miljoen beschikbaar te stellen voor het jaar 2022, zo is besloten in de Septembercirculaire

van 2020. Dit betekent voor Diemen een extra uitkering in 2022 van € 420.000. In de meerjarenbegroting van de gemeente Diemen is rekening gehouden met deze structurele extra middelen vanuit het Rijk.

Voor 2021 heeft het Rijk bekend gemaakt incidenteel € 613 miljoen beschikbaar te stellen aan gemeenten voor het oplossen van de acute problematiek in de jeugdzorg. Dit bedrag komt bovenop de € 300 miljoen extra middelen. Het kabinet stelt op basis van het AEF rapport (€ 1,6 - € 1,8 miljard tekort gemeenten) en een arbitragezaak voor 2022 € 1,314 miljard extra beschikbaar aan gemeenten ter compensatie van de tekorten in de jeugdzorg. Dat komt bovenop de eerder toegezegde € 300 miljoen voor dat jaar. Voor 2023 zijn vooralsnog geen harde toezeggingen gedaan. Voor de gemeente Diemen betekent dit een incidentele extra uitkering van € 1.850.000 voor 2022.

Gemeenten committeren zich daarbij aan de invulling van een set aan maatregelen die in 2022 een besparing van € 214 miljoen moeten opleveren, zoals het breder invoeren van een praktijkondersteuner jeugd-ggz bij de huisarts, het beperken van verwijzingen en het versterken van de bestaanszekerheid. Tevens moeten gemeenten zich inzetten voor meer maatregelen. Hiervoor is voor 2022 nog geen budgettaire opbrengst aan gekoppeld, maar voor 2023 en verder wel. Het gaat om maatregelen zoals het vereenvoudigen van de jeugdbeschermingsketen, het voorkomen en verkorten van residentiele zorg en het inperken van lichte zorgvormen.

Beheersmaatregelen

Het onderzoek van AEF heeft ook een aantal beheersmaatregelen op een rij gezet. Beheersmaatregelen die worden genoemd zijn: praktijkondersteuners bij huisartsen, tijdige doorstroming naar de WLZ, het verplaatsen van jeugdhulp in groepsverband naar kinderopvang of buitenschoolse opvang, hulpverlening bieden door lokale teams, een duidelijker afbakening tussen de jeugdhulp en onderwijs en een inkomensafhankelijke bijdrage. In Diemen brengen we een groot deel van deze maatregelen al in de praktijk, zoals de praktijkondersteuners, inzet op doorstroming naar WLZ en een duidelijke afbakening tussen jeugdhulp en onderwijs.

Sinds 2018 zijn er regionaal en lokaal verschillende maatregelen ontwikkeld om de financiële beheersbaarheid verder te borgen. Deze getroffen maatregelen worden hieronder toegelicht.

- **Maatregelen gericht op verwijzen, tarieven en administratie**

Er wordt strikter gestuurd op verwijzingen en het handhaven van administratieve termijnen om nabetalingen te voorkomen. Ook zijn er tariefafspraken gemaakt die beter aansluiten bij de werkelijke kosten. Deze maatregelen zorgen voor een actueler beeld van de financiële situatie, maar sorteert beperkt financieel effect.

- **Contractmanagement**

Om meer grip en inzicht te krijgen op de uitvoering van de contracten, de kwaliteit van de geleverde producten, financiële uitnutting en trends (voortkomend uit gecontracteerde ondersteuning) is een contractmanager Jeugd per oktober 2020 aangesteld voor DUO-gemeenten.

- **Nieuwe inkoop per 2022**

De gemeenten Amsterdam en de DUO-gemeenten hebben gekozen voor een wijziging van het stelsel voor de hoog specialistische jeugdhulp per 2022 (per 2021 voor de gemeente Amsterdam), die tot betere garanties voor een financieel beheersbaar, werkend stelsel moet leiden.

De voorgenomen wijziging in de manier van bekostigen, namelijk een taakgerichte bekostiging, draagt zo veel mogelijk bij aan de beheersbaarheid van kosten en het voorkomen van overschrijding. Zo zijn de inkomsten voorspelbaar, wat het beter mogelijk maakt om te investeren in de transformatie van het sociaal domein, en de facturatie blijft achterwege, dus minder kans op fouten, nabetalingen en minder administratieve handelingen.

- Normbudgetten

Sinds 2019 werkt de gemeente Diemen met normbudgetten bij hoogspecialistische jeugdhulpaanbieders. Aanbieders mogen dit budget niet overschrijden. Er kunnen wel aanvullende maatregelen worden gesteld. Zo heeft het college op besloten om tot 1 januari 2021 over te gaan tot geregleerde instroom bij een aantal aanbieders die aan hun normbudget zitten, om zo verdere overschrijding van het budget te beperken. Geregleerde instroom geeft ruimte om zorg voor de meest kwetsbare gezinnen doorgang te geven en maatwerk te bieden.

- Programma 'grip en controle sociaal domein'

De financiële beheersbaarheid op het terrein van jeugdhulp wordt als onderdeel gezien van een groter programma over financiële beheersbaarheid van het sociaal domein breed waar momenteel binnen de gemeente Diemen aan gewerkt wordt. Het programma bestaat uit vier pijlers: 1) grip door data, 2) sturing op inhoudelijke scenario's, 3) kostenbewustzijn vergroten en 4) leren en ontdekken.

Risico's

Ondanks de getroffen maatregelen blijven de uitgaven specialistische jeugdhulp een financieel risico vormen, mede als gevolg van de open einde regeling, een stijging in de aantallen jeugdigen en de almaar toenemende complexe problematiek. Sinds 2018 ziet de gemeente Diemen de kosten voor de jeugdhulp stijgen. Daarbij vormen de brede wettelijke taken en de verwijzers die niet onder onze aansturing functioneren complicerende factoren.

Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat door de aanhoudende periode van maatregelen naar aanleiding van corona er extra hulpvragen leven bij de inwoners van Diemen. Tevens is het mogelijk dat door het uitstel van de huidige hulp zwaardere vormen van hulp nodig zijn. Het Rijk heeft in de Septembercirculaire 2020 bekend gemaakt gemeenten onder andere voor de Meerkosten en uitstelzorg te compenseren. Onduidelijk is of deze compensatie voldoende is.

Vanaf januari 2022 zal ook het stelsel voor de (hoog) specialistische jeugdhulp wijzigen, en daarmee ook de bekostigingssystematiek. Er wordt een taakgericht stelsel ingericht met lumpsum financiering. Er bestaat een risico dat het afsluiten of overzetten van trajecten tot incidentele kosten in 2022 zal leiden. Het AEF rapport 'Stelsel in groei' gaat onder meer specifiek in op de voorwaarden voor het invoeren van een taakgerichte bekostiging. Zij geven aan dat het belangrijk is dat gemeenten de aanbieders voldoende tijd en financiële ruimte geven om te komen tot een goede werkwijze. Deze werkwijze is een grote transformatie, waar in de opstartfase in geïnvesteerd moet worden. Kernpartners van het nieuwe stelsel zouden bijvoorbeeld kunnen investeren in gebiedsgericht werken. Tevens is er voldoende budget in de lumpsum nodig. Een taakgerichte bekostiging werkt alleen als het budget past bij de vraag van de populatie.

In de Kadernota 2022 is beschreven dat door de aanscherping van bestaande beheersmaatregelen, de invoering van nieuwe beheersmaatregelen en de nieuwe inkoop per 2022 een beperking van de overschrijding vanaf 2023 zou moeten optreden. Er wordt uitgegaan van een daling van kosten per jaar vanaf 2023 met € 200.000, oplopend tot

€ 400.000 in 2024 op het onderdeel complexe zorgkosten. Gezien de stijging van de kosten binnen specialistische jeugdhulp in 2020 en de risicofactoren hierboven beschreven zien we het realiseren van deze daling in 2022 als een risico.

Transformatie

In een eerste evaluatie van de Jeugdwet in 2018 is geconcludeerd dat de transformatiedoelen grotendeels nog vorm moesten krijgen. Er waren voorbeelden waarbij stappen gezet werden in de richting van de transformatiedoelen, maar de oorspronkelijke doelstellingen waren zeker nog niet behaald. Middels het actieprogramma Zorg voor de Jeugd dat loopt tot en met 2021 werken gemeenten verder aan de transformatieopgaven. Hiervoor ontvangen de Amstelland gemeenten van 2019-2021 twee miljoen euro per jaar van het Rijk. De DUO-gemeenten hebben een kwartiermaker aangesteld om projecten vanuit het programma ook in onze gemeenten te implementeren. Echter, ook na afloop van het actieprogramma Zorg voor de Jeugd is het noodzakelijk in de transformatie te blijven investeren en staan nog veel transformatieopgaven te wachten. Het aandeel (Diemen vormt 3% van de Amstelland gemeenten) wat de gemeente Diemen vervolgens zelf zou moeten investeren bedraagt € 60.000.

Financieel effect

Er bestaat een aanzienlijke kans dat door de stijgende lijn van de kosten sinds 2018 (door een toename van jeugdigen en complexiteit van de problematiek) en mogelijke corona-effecten er in 2022 meer nodig is om het voorzieningenniveau op peil te houden.

Het voortzetten van investeringen in de transformatieopgaven in 2022 vraagt € 60.000. Daarbij is het noodzakelijk bij het invoeren van het nieuwe jeugdhulpstelsel per 2022 te investeren in de nieuwe werkwijze en te zorgen voor een passende lumpsum. We schatten de kosten hiervoor in op € 300.000. De wetswijziging woonplaatsbeginsel kan tevens extra kosten met zich mee brengen, vermoedelijk zo'n € 200.000.

Aangezien de inkomsten van het Rijk nog niet formeel zijn bekrachtigd en een gefundeerde analyse en onderbouwing van de budgetten ontbreekt zijn in 2022 nog geen budgetverhogingen doorgevoerd. Verwachting is dat er meer duidelijkheid komt in de Septembercirculaire. Deels is dit ook afhankelijk van de kabinetsonderhandelingen. Bovendien is het nog onduidelijk welk deel van het budget structureel en welk deel incidenteel is. Mede door de inzet van het programma 'Grip en controle op het sociaal domein' moet hier meer duidelijkheid in komen. Op basis van gedegen onderbouwingen kan onderscheid gemaakt worden in structurele en incidentele kosten. Streven is de kosten beter te kunnen prognosticeren en daardoor beter beheersbaar te maken. Idealiter levert het programma ook de mogelijkheid tot sturing en het voorleggen van bestuurlijke keuzemogelijkheden.

Uiteraard blijven we de budget monitoren en rapporteren wij u in de P&C-documenten.

5. Urentoerekening naar projecten

Risicobedrag € 900.000

Nadere omschrijving risico:

In de begroting worden de uren van de ambtelijke organisatie toegerekend naar de producten waarvoor ze werken. Zo ook naar de werkzaamheden voor grondexploitaties en grote investeringen. Met name de toerekening van uren naar investeringen is nieuw in deze begroting.

De kosten als gevolg van deze urentoerekening worden meegenomen bij de ramingen van de grondexploitaties en de investeringsbudgetten. Wanneer er geen grondexploitaties meer zijn en de grote investeringen zijn gerealiseerd verdwijnt de behoefte aan deze uren terwijl de desbetreffende medewerkers nog steeds in dienst zijn. Dit brengt een risico met zich mee.

Beheersmaatregelen:

Dit risico doet zich natuurlijk al langer voor maar op enig moment komt aan de groei en investeringsmogelijkheden van Diemen een eind. De directie / het management heeft uiteraard oog voor dit risico en kan voortijdig anticiperen.

6. Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzienigen Gemeenten (BUIG)

Risicobedrag € 600.000

Nadere omschrijving risico:

Via de Gebundelde uitkering (BUIG) verstrekt de gemeente een uitkering aan burgers om in het levensonderhoud te voorzien. Het macro budget voor deze uitkering wordt vastgesteld door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en via verdeelstaven jaarlijks in september van het desbetreffende uitvoeringsjaar toegewezen aan gemeenten. Gemeenten die geld overhouden mogen dit houden. Er is geen terugbetaalverplichting. Gemeenten kunnen ook geld tekort komen indien de uitkering van het rijk onvoldoende is om de bijstandslasten te dekken. Bij een omvangrijk tekort kan een verzoek worden gedaan voor een aanvullend budget, de zogenaamde "vangnetuitkering".

Door de coronacrisis heeft het Rijk extra middelen ingezet voor inkomensondersteuning. Deze wijze van compensatie zal op enig moment ophouden. Het is dan afwachten in hoeverre dat tot een toestroom van het aantal bijstandsverleningen door de gemeente gaat leiden. Belangrijke factor daarbij is het tempo van het herstel van de economie. Deze situatie kan de kans op het voordoen van dit risico vergroten. Omdat bijstandsverlening een "open-einde regeling" is, brengt dit altijd een risico met zich mee.

Beheersmaatregelen:

Door de poortwachtersfunctie goed in te zetten kan de instroom in de bijstand deels worden voorkomen. Daarnaast kan door een actief re-integratiebeleid te hanteren de uitstroom uit de bijstand worden bevorderd. De gemeente kan, bij een omvangrijk tekort, onder voorwaarden in aanmerking komen voor een aanvullend budget, de zogenaamde "vangnetuitkering". De belangrijkste financiële voorwaarde waaraan moet worden voldaan is dat het tekort meer bedraagt dan 7,5%. Voor het meerdere kan een aanvullende uitkering worden gevraagd.

7. Leerlingengroei Diemen

Risicobedrag € 250.000

Nadere omschrijving risico:

Op basis van de leerlingenprognoses is een aanzienlijke toename van het aantal leerlingen in het basisonderwijs verwacht. Deze toename in het aantal leerlingen hangt samen met de bevolkingsgroei van Diemen. Uitgaande van de gegevens in de prognose lijkt de huidige leerlingencapaciteit van de scholen in Diemen niet voldoende om deze groei op te vangen. Ondanks de maatregelen als gevolg van Covid en de noodopvang op de scholen is in 2020 een onderzoek uitgevoerd door M3V en het Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor Diemen geactualiseerd. Een lange termijn visie op onderwijshuisvesting in Diemen wordt in 2021 voorbereid in gezamenlijkheid met de schoolbesturen.

Beheersmaatregelen:

De actualisering IHP betekent uitbreiding van de onderwijscapaciteit. Door het opschalen van de capaciteit van de nieuwe Brede School in Holland Park, de tijdelijke huisvesting bij Brede School De Kersenboom in Plantage de Sniep en door de onderwijscapaciteit op de huidige locatie van het Atelier te behouden is extra ruimte gecreëerd. De prognose zal uitwijzen of dit afdoende is. Zo niet, dan zijn er extra investeringen nodig voor onderwijshuisvesting.

Nog niet te kwantificeren risico's

8. Coronacrisis / economische recessie

Nadere omschrijving risico:

Sinds februari 2020 is de wereld in de greep van de coronapandemie. Dit is dus ook een risico die niet mag ontbreken in deze paragraaf. We hebben het risico opgenomen onder de niet te kwantificeren risico's om meerdere redenen. Hoewel er nu een vaccin beschikbaar is blijft het aantal besmettingen behoorlijk fluctueren. Hoe lang de pandemie nog zal voortduren is onbekend. Evenzo met welk tempo het maatschappelijke en financiële herstel zich zal ontwikkelen.

Het is slechts grofmazig en indicatief aan te geven welke financiële effecten de coronacrisis met zich meebrengt. Het Rijk compenseert veel maatregelen en veel maatregelen worden meegenomen bij de uitvoering van de reguliere taken. Het is moeilijk te kwantificeren welk deel wordt opgevangen binnen de bestaande capaciteit en reeds bestaande budgetten.

De coronacrisis raakt iedereen en daardoor zijn de effecten zo omvangrijk dat ze niet limitatief te benoemen zijn. De coronacrisis brengt ook kansen. Zo heeft het thuiswerken en digitaal vergaderen een vlucht genomen en biedt ook kansen voor de toekomst. Als organisatie zijn we volop bezig naar de mogelijkheden van het hybride werken. Dit zal ook z'n weerslag vinden in de onder handen zijnde huisvestingsvisie.

Beheersmaatregelen:

We hebben tal van maatregelen genomen om de coronacrisis draagbaar te maken/houden. Niet alleen op financieel gebied maar juist ook op maatschappelijk gebied. Wanneer nodig zijn hier extra budgetten en capaciteit voor vrijgemaakt. Zolang de coronacrisis blijft aanhouden zullen we op deze wijze doorgaan. Ondertussen zijn we ook al aan het nadenken welke maatregelen we kunnen inzetten na de coronacrisis. Het is de verwachting dat er nog steeds hulp vanuit de overheid nodig is om de economie snel weer op gang te helpen.

In twee tussentijdse rapportages en in deze jaarstukken hebben wij zo goed als mogelijk alle maatregelen en acties per programma gepresenteerd en inzichtelijk gemaakt welke kosten (en opbrengsten) hier mee gemoeid waren.

9. Fiscale wijzigingen

Nadere omschrijving risico:

Op het gebied van de fiscale wetgeving zijn de laatste jaren veel ontwikkelingen.

- **Vennootschapsbelasting**

Op 1 januari 2016 is de Wet modernisering vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen van kracht geworden. Als gevolg hiervan zijn gemeenten vennootschapsbelastingplichtig indien en voor zover een onderneming wordt gedreven. Met name 'winstgevende' grondexploitaties vormen hierbij een financieel risico.

De gemeente Diemen heeft in 2016 al haar activiteiten voor de vennootschapsbelasting beoordeeld op basis van de relevante ondernemerscriteria. Op basis van deze beoordeling heeft de gemeente Diemen het standpunt ingenomen dat er geen sprake is van vennootschapsbelastingplichtige activiteiten. De Belastingdienst heeft inmiddels een standpunt ingenomen en aangegeven waar het vermoeden bestaat van belastingplichtige activiteiten. Dit zijn de volgende activiteiten:

- het ophalen van bedrijfsafval;
- de verkoop van reststoffen voortkomend uit de activiteit inzameling van huishoudelijk afval (hierover loopt overleg met de Nederlandse Vereniging van Reinigingsdiensten). De impact van de tussenkomst een tussenschakel, zoals bijvoorbeeld Rova, is eveneens onderwerp van gesprek;
- het geven van gelegenheid van reclame-uitingen voortvloeiend uit privaatrechtelijke (concessie) overeenkomsten;
- de uitgifte van leningen.

Beheersmaatregelen:

Onze (externe) fiscale adviseur heeft voor Diemen onderzocht of bovenstaande activiteiten leiden tot een belastingplicht. Het blijkt dat met name de concessieovereenkomsten voor de uiting van reclame voor Diemen relevant is. Ondanks dat wij het op voorhand niet eens zijn met de aanslagoplegging hebben we over de jaren 2016 tot en met 2019 aangifte gedaan. Dit om naheffingsrente (8%) uit te sluiten. Het aanslagbedrag bedraagt jaarlijks plusminus € 25.000. Vanaf 2022 is er structureel budget geraamd voor vennootschapsbelasting

De gemeente volgt de landelijke ontwikkeling nauwkeurig om te kunnen anticiperen op eventuele relevante ontwikkelingen. In de meerjarenprognose grondexploitaties wordt jaarlijks de vpb-positie van de grondexploitaties vastgelegd.

• Btw vrijstelling sport

In 2019 is het btw-regime voor sportaccommodaties gewijzigd. Vanaf 1 januari 2019 is de btw-sportvrijstelling uitgebreid. Het geven van gelegenheid tot sportbeoefening zonder winstoogmerk is dan niet meer belast met btw. Gemeenten en sportstichtingen mogen geen btw meer in rekening over de gebruikersvergoedingen of huuropbrengsten. Omdat er geen btw in rekening wordt gebracht hebben gemeenten en sportstichtingen ook geen recht meer op teruggaaf van btw op de kosten. De btw op de kosten wordt een kostenpost. Om gemeenten en sportstichtingen tegemoet te komen, heeft de Minister voor Medische Zorg een compensatieregelingen in het leven geroepen (Regeling specifieke uitkering sport, afgekort SPUK). Op basis van deze regeling kan tot 2023 alsnog een beroep gedaan worden op btw-compensatie. Het Rijk heeft hiervoor een apart budget opzij gezet. Naar verwachting is het bedrag dat geclaimd gaat worden hoger dan het budget dat opzij is gezet. In dat geval wordt de btw verhoudingsgewijs gecompenseerd. Inmiddels zijn alle SPUK-aanvragen ingediend, het is nog afwachten welk percentage wordt uitgekeerd.

Beheersmaatregelen:

In de begroting is tot en met 2022 de btw op sport meegenomen in de ramingen. Daartegenover staan de opbrengsten als gevolg van de SPUK-aanvragen. Verschillen worden verrekend met de algemene middelen (jaarrekeningsaldo of Algemene Reserve). Vanaf 2022 vervalt de opbrengst vanuit de SPUK. In de uitvoering van investeringen op het gebied van sport wordt getracht deze zoveel als mogelijk vóór 2023 te realiseren.

• Mengpercentages

Voor alle activiteiten die de gemeente uitvoert zijn verschillende btw-regimes. Afhankelijk van de activiteit is btw te verrekenen bij de Belastingdienst, bij het BTW-compensatiefonds (BCF) of is de btw geheel niet te verrekenen. Regelmatig wijzigt het btw-regime per activiteit.

De kosten voor bedrijfsvoering zijn ondersteunend aan een mengeling van activiteiten en dus ook onderhavig aan een mengeling van btw-regimes. De urenbesteding helpt ons bij de bepaling van het mengpercentage. Zowel de wijziging van btw-regime als de urenontrekening naar activiteiten hebben invloed op het mengpercentage. Het niet op orde hebben van de juiste labeling leidt tot verrekeningen met de Belastingdienst.

Binnen de grondexploitaties kan het voorkomen dat er een verschuiving is tussen ondernemersactiviteiten (kostprijsverhogende btw) en compensabele btw. Per saldo geeft dit geen verschil in de totale btw-afdracht. Echter een verschuiving heeft wel gevolgen, namelijk een naheffingsaanslag. Wanneer er bijvoorbeeld te weinig ondernemers-btw is verrekend en te veel compensabele btw vindt er een naheffing plaats. Te veel verrekenen heeft bij de Belastingdienst geen consequenties, te weinig wel. Hierover rekent de Belastingdienst namelijk een boeterente.

Beheersmaatregelen:

We verkleinen dit risico door regelmatig de btw-regimes en urenbesteding te toetsen en herberekenen. De bepaling van het btw-regime wordt vastgelegd in een zogenoemde grondslagentabel. Deze tabel wordt afgestemd met de Belastingdienst. Ook de wijze van de berekening van het mengpercentage doen we in afstemming met de Belastingdienst. Dit geldt zowel voor het mengpercentage van de bedrijfsvoeringskosten als voor de wijze van toedeling van de btw bij grondexploitaties.

Wijziging van het btw-regime is door de gemeente niet te beheersen maar heeft wel financiële gevolgen.

10. Marktontwikkeling aanbestedingen investeringen

Nadere omschrijving risico:

Door de coronacrisis is dit risico zo goed als verdwenen. Zeker investeringen worden nu vaak gunstig aanbesteed. Vraag is natuurlijk hoe lang dit blijft duren. Dit is vooral afhankelijk van de duur van de coronacrisis en het daaropvolgende herstel van de economie. In de planning- en controldocumenten blijven wij u informeren over de ontwikkelingen.

Beheersmaatregelen:

Op basis van de aanbestedingsprocedure zal meestal de financieel voordelige aanbieder de meeste kans maken, al telt de weging van kwaliteit en duurzaamheid natuurlijk ook steeds meer mee. Wanneer blijkt dat de aanbestedingen prijstechnisch gezien blijven tegenvallen dan vindt een heroverweging plaats van alle voorgenomen investeringen. Dit heeft waarschijnlijk consequenties voor de ambities zoals vastgelegd in het coalitieakkoord.

Berekening weerstandscapaciteit

Onderstaand de berekening van de structurele en incidentele weerstandscapaciteit. De berekening van de onbenutte belastingcapaciteit wordt onder de tabel afzonderlijk toegelicht.

Weerstandscapaciteit	1 januari 2022
Incidentele weerstandscapaciteit	
Algemene reserve	12.240
Risicoreserve	4.615
Reserve Grondzaken	189
Verwacht begrotingssaldo incidenteel	-910
Totaal inidentele weerstandscapaciteit	16.134
Structurele weerstandscapaciteit	
Onbenutte belastingcapaciteit	5.355
Stelpost onvoorzien	60
Verwacht begrotingssaldo structureel	1.440
Totaal structurele weerstandscapaciteit	6.855
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	22.989

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit is de ruimte die nog mogelijk is voor een tariefsverhoging OZB alvorens men toe kan treden als artikel 12 gemeente. Men wordt artikel 12 gemeente wanneer een gemeente de eigen financiële huishouding niet meer rond krijgt en een beroep moet doen op extra gelden. Een gemeente wordt als het ware onder curatele gesteld. Op basis van het landelijke gemiddelde OZB-percentages van de WOZ-waarde is het percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 van de Financiële verhoudingswet voor het jaar 2021 vastgesteld op 0,1809%.

Onbenutte belastingcapaciteit	WOZ-waarde Begroot 2022	Tarief begroot 2022 Diemen	Tarief Artikel 12	Verschil tarieven	Onbenut
Woningen - eigenaren	5.908.242	0,0720%	0,1800%	0,1080%	6.380
Niet-woningen - eigenaar	674.536	0,2625%	0,1800%	-0,0825%	-555
Niet-woningen - gebruiker	674.536	0,2494%	0,1800%	-0,0694%	-470
Totaal onbenutte belastingcapaciteit					5.355

Weerstandratio

Bij de weerstandratio worden de geïnventariseerde risico's afgezet tegen de aanwezige weerstandscapaciteit. In onderstaande tabel de berekening van de gewogen risicobedragen.

Risicoprofiel begroting 2022				
Volgnr.	Risico-omschrijving	Verwacht (maximaal) risicobedrag	Kans-percentage	Gewogen risico-bedrag
Incidentele risico's				
1.	Holland Park	1.360	30,0%	410
2.	Plantage De Sniep	355	50,0%	180
Totaal risicoprofiel Incidenteel		1.715		590
Structurele risico's				
3.	Herijking verdeling algemene uitkering in 2023	1.800	90,0%	1.620
4.	Hogere kosten jeugdzorg	960	90,0%	865
5.	Urentoerekening naar projecten	900	10,0%	90
6.	Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten (BUIG)	600	50,0%	300
7.	Leerlingengroei Diemen	250	70,0%	175
Totaal risicoprofiel Structureel		4.510		3.050
Totaal		6.225		3.640

Berekening weerstandsratio

De weerstandsratio wordt berekend voor de incidentele en structurele risico's. Aan de hand van de eerder genoemde gewogen risicobedragen en weerstandscapaciteit bepalen we hoe Diemen er voor staat.

Incidentele weerstandsratio =	Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 16.134	=	27,3
	Gewogen risicobedrag	€ 590		

Structurele weerstandsratio =	Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 6.855	=	2,2
	Gewogen risicobedrag	€ 3.050		

Conclusie

De **incidentele weerstandsratio** is uitstekend.

De grondexploitatie blijven, door de snelle ontwikkelingen en de grote geldstromen die hiermee gepaard gaan, een fors deel van het incidentele risico uitmaken.

Ook de **structurele weerstandsratio** is uitstekend.

Structureel zijn de risico's van de 'open-einde' regelingen binnen het sociaal domein en de bijstand het grootst. Met name binnen de jeugdzorg kunnen incidentele gevallen zorgen voor financiële tegenvallers. Daarnaast geeft de term 'open-einde' al aan dat we niet zelf kunnen bepalen om te stoppen met de uitgaven. Nieuwe aanvragen, voor bijvoorbeeld een Wmo-voorziening of bijstandsuitkering moeten afgehandeld worden.

Kengetallen

Kengetallen	Norm	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1. Netto Schuldquote	<100%: groen >130%: rood	36%	87%	90%
2. Netto Schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	<70%: groen >100%: rood	34%	85%	89%
3. Solvabiliteitsrisico	>50%: groen < 30%: rood	18%	15%	15%
4. Grondexploitatie	nvt	-2%	-19%	-17%
5. Structurele exploitatieruimte	>0,6%: groen < 0%:rood	2,18%	0,65%	1,46%
6. Belastingcapaciteit	Landelijk gemiddelde 100%	109%	104%	102%

1+2. Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De nettoschuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De nettoschuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Nu kan er in een gemeente sprake zijn van het doorlenen, door weer aan andere partijen een lening te verstrekken, zoals aan sportclubs, culturele organisaties, etc. Om vervolgens inzicht te krijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen moet de schuldquote zowel inclusief als exclusief doorgeleende gelden worden weergegeven. Op deze manier ontstaan twee indicatoren.

Deze indicatoren brengen in beeld in hoeverre de netto schulden zich verhouden tot de totale baten (inkomsten) van de gemeente. Hoe hoger het percentage, hoe meer externe financiering de gemeente heeft aangetrokken om de activiteiten (investeringen) te financieren.

Dit inzicht is uiteraard voor Diemen zelf van belang, maar het is ook verplicht deze kengetallen in begroting en rekening op te nemen. Samen met de andere vier financiële kengetallen geven ze een beeld van de financiële situatie van de gemeente.

De netto schuldquote wordt volgens een vaste formule berekend:

$$\text{De netto schuldquote} = (A+B+C-D-E-F-G)/H \times 100\%$$

A Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)

B Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)

C Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)

D Financiële activa (cf. art. 36 lid d, e en f)

E Uitzettingen < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)

F Liquide middelen (cf art. 40 BBV)

G Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)

H Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves))

De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.

In de tabel is een verbetering van de netto schuldquote te zien ten opzichte van vorig jaar. Oorzaak hiervan zijn de inkomsten vanuit de grondexploitaties. We hoeven geen vrijvallende geldleningen te herfinancieren. Net als in 2021 kunnen we ook in 2022 een deel van de investeringen financieren vanuit de opbrengsten van de grondexploitatie.

3. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteit geeft een beeld van de mate waarin een gemeente zijn bezittingen financiert met eigen of vreemd vermogen. Voor het vergelijk met andere gemeenten heeft deze maatstaf beperkingen. Het kan zijn dat een gemeente activa huurt, terwijl een andere gemeente activa in eigen bezit heeft. Daardoor verschillen de balansen van gemeenten aanzienlijk, terwijl de risico's van beide instellingen elkaar weinig ontlopen.

4. Grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitaties een forse impact hebben op de financiële positie van een gemeente. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten van de gemeente. Het is belangrijk om te kunnen beoordelen of er een reële verwachting is of de grondexploitaties kunnen bijdragen aan de verlaging van de schuld. Staat de grond tegen een te hoge waarde op de balans en moet die worden afgewaardeerd dan leidt dit tot een lager eigen vermogen (en dus ook tot een lagere solvabiliteitsratio).

De negatieve waarde is het gevolg van de gunstige aanbesteding van Holland Park West.

5. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het van belang te kijken naar de structurele baten en lasten. Dit kengetal geeft aan welke ruimte de gemeente heeft om eigen lasten te dragen. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken.

6. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in Diemen zich verhoudt ten opzichte het landelijke gemiddelde. Op basis van de gemiddelde WOZ-waarden worden de lokale lasten (OZB, afvalstoffenheffing en rioolrecht) vergeleken met het landelijke gemiddelde.